

nam fuit de numero captivorum quos cum Jechonia de Jerusalem in Babylonem transtulerat Nabuchodonosor. Esther autem tunc facile debuit habere 60 annos. Atqui neutrum horum videtur convenienter posse admitti; ergo, etc.

R. neg. min. Nam nullum est inconveniens quod tunc adeo senex fuerit Mardocheus. Sane Esdras, qui vixit usque ad tempora Artaxerxis Longimani, ut liquet ex I. Esdræ VII, tunc haud dubie multo senior fuit quam anno duodecimo Darii Hystaspis erat Mardocheus; siquidem Esdras fuit filius Saraïæ, qui Saraïas anno undecimo Sedeciae fuit occisus a Nabuchodonosore, ut liquet ex IV Reg. XXV, 18 et 21. Quantum autem ad ætatem Estheris attinet, dico falsum esse quod illa anno duodecimo Darii Hystaspis debuerit habere 60 annos; nam ipsa in senectute Mardochei facile nasci potuit ex fratre Mardochei; ac proinde illo tempore ne quidem 30 annos habere debuit.

Inst. Esther non videtur fuisse filia fratris Mardochei, sed filia fratris patris Mardochei; et consequenter Mardocheus et Esther fuerunt patruelis; ergo Esther anno duodecimo Darii Hystaspis multo plures quam 30 annos habuit.

Prob. ant. Quia licet nostra Vulgata cap. II, 7, habeat: *Qui fuit nutritius filie fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther*, tamen ibidem vox *frater* non significat fratrem strictè dictum, sed juxta modum Scripturæ usitatum, significat consanguineum in genere. Et sic pater Estheris eodem sensu dicitur frater Mardochei, quo Abram dicitur frater Loth, Gen. XIII. Ratio vero hujus est, quod reliqui textus omnes cap. II hujus libri Mardocheum dicant fuisse *Edissæ* seu *Estheris* *patruelem*, non *patrum*: nam textus græcus habet: *Filia fratris patris sui*, chaldæus et hebræus: *Filia patris sui*. Ergo satis manifestum videtur quod nomen *fratris* in Vulgata nostra late accipiendum sit; imo quod forsitan exciderit vox *patris*, ita ut primæva lectio fuerit: *Filia fratris patris sui*.

R. 1. neg. ant., et ad probationem ejus dico quod *frater* non possit accipi pro consanguineo in genere; nam quod pater Estheris fuerit frater germanus Mardochei, satis clare habetur cap. VIII, 1, ubi Esther coram rege *confessa est quod esset* (Mardocheus) *patruus suus*. Cum igitur potius inhærendum hic videatur nostræ Vulgatæ quam aliis textibus, dicendum apparet quod Mardocheus non fuerit patruelis, sed patruus reginæ Esther. Interim tamen etiam gratis dato quod Mardocheus et Esther fuerint patruelis,

R. 2. inde nihil sequi contra nostram sententiam: quia imprimis pater Estheris potuit esse multo junior quam erat pater Mardochei; et insuper Mardocheus potuit esse natus, dum pater ejus adhuc erat valde juvenis; Esther vero potuit tantum esse nata, dum pater ejus ad notabilem senectutem pervenerat. Et sic adhuc verum erit quod Esther esset valde juvenis dum Mardocheus erat valde senex. Sane quod

Mardocheus fuerit multo senior Esthere, inde patet quod ipse fuerit ejus nutritius, eamque in filiam adoptaverit, quando utrumque parentem amiserat; ut dicitur cap. II, 7 et 15.

Obj. VI. Darius Hystaspes favit Judæis ab initio regni sui, maritus autem Esther non semper, sed tantum anno duodecimo. Præterea Darius Hystaspis, facta diligenti inquisitione, I Esdræ VI, jussit ædificari templum Jerosolymitanum, et agnovit Judæos esse veros Dei cultores; quomodo ergo ille rex tam favorabilis Judæis potuisset dare decretum, ut omnes Judæi ad unum usque interficerentur? Quare Esther, si Darius Hystaspes erat Assuerus pro salute Judæorum deprecans, ipsi non indicat gentem illam esse gentem Judæorum, nullius criminis ream, quam Aman morti adjudicaverat, cui tamen ipse rex paucis abhinc annis facultatem templi restaurandi a Cyro datam, sumptibus etiam ex arca regia assignatis confirmaverat? Certe apud regem tam benevolam Judæis, non debet Mardocheus nepti suæ tam altum de gente sua judæica silentium imponere. Ergo Darius Hystaspes non videtur potuisse esse maritus Estheris.

R. Licet in libro Esther non habeatur quod maritus ejus favorit Judæis ab initio regni sui; tamen etiam id in eodem non negatur: et consequenter ex isto argumento, utpote pure negativo, nequaquam concludi potest quod Darius Hystaspes non potuerit esse maritus Estheris. Etenim cum intentio auctoris libri Esther fuerit, ea solummodo describere quæ concernunt afflictionem populi judæici per impium Amanum attentatam, et ejusdem populi ex ista afflictione liberationem: mirum non est quod in historia Esther nulla fiat mentio de singulari illo favore quem ab initio, seu ab anno secundo, regni sui erga Judæos ostenderat Assuerus, seu Darius Hystaspes: quia illum favorem in memoriam revocare nullo modo concernebat illa quæ attinguntur in historia Esther.

Ad id vero quod additum est, scilicet quod rex ille, tam favorabilis Judæis, non potuisset dare decretum ut omnes Judæi ad unum usque interficerentur, respondeo negando assumptum: Quia hoc decretum, ab Amano per fraudem impetratum, tantum datum fuit anno duodecimo regni Assueri, ut liquet ex cap. III hujus libri. Cum igitur Assuerus putaret, quod Aman sibi fidelissimus esset, et hic ipsi retulisset quod populus judæicus ejus scita, seu mandata contemneret, ut habetur cap. III, 8: rursus nemini mirum videri debet quod rex ille, qui anno secundo regni sui Judæis valde favorabilis fuit, anno duodecimo permisisset, ut Aman ipsius nomine daret et promulgaret decretum, ut Judæi ad unum usque interficerentur. Vide cap. XIII a versu 1 usque ad 7. Istud vero quod ulterius in argumento assumptum est, nempe quod Esther pro salute Judæorum deprecans, regi non indicaverit, gentem illam esse gentem Judæorum, nullius criminis ream, quam Aman morti adjudicaverat, verum non apparet:

nam quod Esther hoc saltem implicite ipsi indicaverit, satis clarum apparet ex capite VII, 4 et 6. Denique ad id, quod ultimo adjunctum est, nempe quod Mardocheus nepti suæ non debuisset tam altum de gente sua judæica imponere silentium, rursus nego assumptum: quia cum hoc factum sit eo tempore quo prima vice ad conspectum regis adducta est Esther, recte ei præcepit Mardocheus ut taceret genus suum, ne tanquam ignobilis a rege rejiceretur. Si quidem Judæi, qui in provinciis regni Persarum habitant, reputantur tanquam captivi et servi; uti in caput II hujus libri observat Lyranus.

Obj. VII. De Amano hic cap. XVI, 14, dicit rex Assuerus: *Hoc cogitans, ut illis (Judæis) interfecisset, insidiaretur nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas*. Atqui Darius Hystaspes nullo modo timere poterat ne regnum Persarum transferretur in Macedonas, sed jure merito hoc timere potuit Artaxerxes Ochus; ergo non Darius Hystaspes, sed Artaxerxes Ochus fuit iste Assuerus de quo agitur in hoc libro.

Probatur minor pro prima parte: Post Darium Hystaspem, antequam Macedones per Alexandrum Magnum debellarent Persas, et totum eorum imperium macedonico regno conjungerent, adhuc in Persia fuerunt reges decem; ergo Darius Hystaspes non potuit timere ne in Macedones transferretur imperium Persarum.

Probatur minor pro secunda parte: quia post Artaxerxem Ochum tantum fluxerunt anni decem, quando regnum Persarum translatum est in Macedones, victo Dario Codomano per Alexandrum Magnum; ergo Ochus timere potuit ne regnum Persarum transferretur in Macedones.

Accedit, quod ante annum trigesimum Philippi,

patris Alexandri Magni, regnum Macedonum fuerit humile, et vix inter regna cognitum, uti testatur Curtius. Ergo Darius Hystaspes, qui pluribus annis regnavit ante tempora Philippi, non potuit timere ne in Macedones transferretur regnum Persarum, sed verisimilius id timuit Artaxerxes Ochus, qui antepenultimus fuit Persarum rex; adeoque ejus tempore contigit historia Esther.

R. neg. min. et consequenter. Quia dolenter loquitur Assuerus in loco objecto de sua solitudine, per quam commode intelligi potest quod prolem masculinam non haberet ex prædilecta sua uxore Esthere, quam faceret regni hæredem. Cum enim Vasthi esset repudiata, verisimiliter repudiatum etiam ex ea voluit a throno filium Xerxem, modo nasceretur alius ex Esthere. Quia vero Aman, qui nativitate erat Macedo, fautor inventus est duorum eunuchorum qui contra regem conspiraverant, merito potuit rex timere ne idem Aman vel regnum sibi usurpare vellet, vel occiso rege, tentaret transferre regnum in populares suos Macedones.

Porro licet circa initium regnantis Philippi humile fuerit regnum Macedonum, non sequitur quod semper tale fuerit, v. g., tempore Darii Hystaspis. Deinde licet semper humile fuisset; cogitare nihilominus potuit Aman, jam a rege exaltatus, et post ipsum primum locum obtinens, unico actu, occidendo scilicet regem, et sic imperando, summum dare imperium Macedonibus, ex quorum gente erat.

Denique etiam negari potest suppositum minoris, scilicet quod rex Assuerus timuerit ne Aman regnum Persarum transferret in Macedones. Nam præcitato capite XVI tantum dicitur quod Aman hoc facere intenderit; sed nullibi habetur quod rex timuerit ne idem contingeret.

DILUCIDATIO IN UTRUMQUE LIBRUM MACHABÆORUM.

Præfatio.

Libri Machabæorum tres adhuc circumferuntur, sed duo tantum priores auctoritatem canonicam habent, iique soli jam in sacris bibliis exstant. Vocantur autem *Machabæorum*, non a septem illis martyribus, de quibus lib. II, cap. VII, sed a Judâ, qui vocatus est *Machabæus*, ex eo quod vexillis, quibus in bello utebatur contra Antiochum, aliosque Judæorum et legis hostes, curaverit inscribi initiales litteras harum vocum hebraicarum: *Mi Camoca Be Elim, Jehova*, id est, *Quis similis tui in fortibus, Domine*; quæ verba exstant in cantico Moysis, Exod. XIV, 11. Solent enim Hebræi

primas litteras nominum colligere, et ex iis collectis vocem fingere compendii causa.

Porro hi duo libri exponunt statum Ecclesiæ Dei sub Græcorum monarchia. Quis vero eorum sit auctor secundarius, quidem non constat; sed tamen certum est, tum ex stylo, tum ex diversa supputatione temporum, fuisse duos diversos qui duos hos libros scripserunt; atque in eo conveniunt omnes. Primus liber juxta omnes proprie *liber* dicitur, secundus vero juxta Bellarminum et alios videtur potius dicenda *epistola* quam *liber*. Epistola hæc missa est ad Ju-

daos in Ægypto habitantes, ut dum præmonerentur de festo Purgationis templi celebrando, et ad illud invitarentur, celebrarent et ipsi in Ægypto festum Scenopægiæ: ad quæ festa celebranda, et persistendum fortius in observantia legis mosaicæ, in eadem epistola referuntur capitalia quæ istis temporibus circa gentem judaicam acta erant; unde et invenimus addita multa, quæ deerant in libro primo, et nonnulla fusius narrantur in libro secundo quam in

primo, et e converso. Quia vero in utroque substantia rerum gestarum describitur potius quam ordo historicus servatur, ut enucleatius seriem historicam per ordinem temporis quisque videre possit, atque ita contra hæreticos, multum his libris insultantes propter sacrificia pro defunctis oblata, authenticitatem hujus historię manutenere valeat, antequam ad alia accedamus, sit

BREVIS DISPOSITIO

HUJUS HISTORIÆ EX BINO LIBRO EXTRACTA.

Ne cogamur totum textum describere, semper tantum initialia et finalia verba ponemus, ubi progreditur historia.

Proprie initium horum librorum, seu præfatio ad hanc historiam, habetur lib. II cap. II, 20, incipiendo ab his verbis: *De Juda vero Machabæo usque ad finem illius capituli.*

Sequitur ex lib. I cap. I, 1: *Et factum est usque ad versus 11 verba hæc: Regni Græcorum.*

Prosequitur historia per libri II cap. III et IV, usque ad versus 7 verba hæc: *Qui Nobilis appellatur.*

Tunc lib. I cap. I, 12: *In diebus illis usque ad y. 14: Abierunt ad regem.*

Sequitur libri II cap. IV, 7: *Ambiebat Jason usque ad y. 10: Quod cum rex annuisset, et obtinisset principatum.* Quibus verbis consonant illa quæ habentur lib. I cap. I, 14: *Et dedit illis potestatem usque ad illa: Ut facerent justitiam gentium, et connectenda sunt illis quæ habentur lib. II cap. IV, 10: Statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cepit.*

Prosequitur lib. I cap. I, 15: *Et ædificaverunt usque ad hæc verba y. 16: Facerent malum.*

Deinde ex lib. II cap. IV, 11: *Et amotis his usque ad hæc verba capituli V, 1: Paravit in Ægyptum.*

Sequitur lib. I cap. I, 17: *Paratum est regnum usque ad y. 20: Accepit spolia terræ Ægypti.*

Sequitur ex lib. II cap. V, 2: *Contigit autem per universam Jerosolymam usque ad verba versus 11: Profectus ex Ægypto.*

Tunc lib. I cap. I, 21: *Et convertit usque ad y. 22: In multitudine gravi.*

Sequitur lib. II cap. V, 11: *Efferatis animis usque ad y. 16: Et contaminabat.*

Prosecutio hujus est lib. I cap. I, 25: *Et intravit in sanctificationem usque ad hæc verba versus 29: Induit confusionem.*

Deinde lib. II cap. V, 17: *Ita alienatus mente Antiochus usque ad y. 24: Cumque appositus esset contra Judæos.* Verbis his subjungenda sunt ex lib. I cap. I, 30, hæc: *Post duos annos misit rex principem tributorum (nempe Apollonium, Judæis maxime invisum) in civitates Juda.*

Prosecutio hujus habetur lib. II cap. V, 24: *Cum exercitu viginti et duobus millibus usque ad hæc verba: Juvenes vendere.*

Tunc lib. I cap. I, 30: *Et venit Jerusalem usque ad verba versus 31: Crediderunt ei.*

Sequitur lib. II cap. V, 25: *Qui cum venisset Jerosolymam usque ad verba versus 26: Ingentem multitudinem peremit.*

Fusius hæc dicuntur lib. I cap. I, 32, per hæc verba: *Et irruit super civitatem usque ad finem capituli I: Et facta est ira magna super populum valde.*

Fit prosecutio lib. II cap. VI, 1: *Sed non post multum temporis usque ad versus 41 capituli VII: Novissime autem post filios et mater consumpta est.*

Prosecutio desumenda est ex lib. I cap. II, 1: *In diebus illis surrexit Mathathias usque ad versus 1 capituli III: Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo.*

Tunc lib. II cap. VII, 42: *Igitur de sacrificiis, et nimis crudelitatis satis dictum est.* Illis subjunge ex lib. II cap. V, 27: *Judas autem Machabæus usque ad finem capituli: Ne particeps esset coinquinationis.*

Post hæc lib. II cap. VIII: *Judas vero Machabæus usque ad versus 7: Ubique diffundebatur.*

Prosecutio est lib. I cap. III, 7: *Et exacerbabat reges multos usque ad versus 37: Perambulabat superiores regiones.*

Libro II cap. VIII, 8: *Videns autem Philippus usque ad versus 9: In bellicis rebus experientissimo.*

Libro I cap. III, 38: *Et elegit Lysias usque ad versus 40: in terra campestri.*

Libro II, cap. VIII, 40: *Constituit autem Nicanor usque ad versus 11: Consecutura.*

Libro I cap. III, 41: *Et audierunt mercatores usque ad illa verba: Terræ alienigenarum.*

Libro II cap. VIII, 42: *Judas autem ubi comperit usque ad versus 15: Super ipsos.*

Prosecutio est lib. I cap. III, 42: *Et vidit Judas usque ad versus 35: Nisi tu, Deus, adjuves nos.*

Libro II cap. VIII, 16: *Convocatis autem usque ad versus 21: Pro legibus et patria mori parati.*

Prosequitur historia lib. I, cap. III, 54: *Et tubis clamaverunt usque ad versus 35: Et decuriones.*

Libro II, cap. VIII, 22: *Constituit itaque usque ad hæc verba versus 23: Lecto illis sancto libro.*

Libro I, cap. III, 36: *Et dixit his usque ad versus 15 capituli IV: Qui erant cum Juda.*

Libro II, cap. VIII, 25, ab his verbis: *Et dato signo, usque ad illa: Cum Nicanore.*

Libro I, cap. IV, 14: *Et congressi sunt usque ad versus 22: In campum alienigenarum.*

Libro II, cap. VIII, 24: *Et facto sibi adjutore Omnipotente usque ad versus 26: Non perseveraverunt insequentes.*

Libro I, cap. IV, 25: *Et Judas reversus est ad spolia castrorum usque ad versus 25: Et facta est salus magna in Israel in die illa.*

Libro II, cap. VIII, 27: *Arma autem ipsorum, et spolia congregantes usque ad finem capituli: Ab ipso constitutas.*

Prosecutio habetur lib. I, cap. IV, 26: *Quicumque autem alienigenarum evaserunt usque ad versus 4 capituli VI: Et reversus est in Babyloniam.*

Libro II, cap. IX, 1: *Eodem tempore Antiochus usque ad hæc verba versus 3: Et cum venisset circa Ecbatanam.*

Libro I, cap. VI, 5: *Et venit qui nuntiaret usque ad hæc verba versus 8: Et commotus est valde.*

Libro II, cap. IX, 5: *Recognovit usque ad versus 6: Nullo modo a malitia sua cessaret.*

Libro I, cap. VI, 5: *Et decidit in lectum usque ad: Sicut cogitabat.*

Tunc lib. II, cap. IX, 7: *Super hoc autem superbia repletus usque ad versus 10: Eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.*

Libro I, cap. VI, 9: *Et erat illic per dies multos usque ad versus 15: Et regnare.*

Libro II, cap. IX, 11: *Hinc igitur cepit usque ad versus 28: Miserabili obitu vita functus est.*

Libro I, cap. VI, 16: *Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadagesimo nono.*

Libro II, cap. IX, 29: *Transferebat autem corpus usque ad versus 9 capituli X: Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.*

Libro I, cap. VI, 17: *Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex usque ad: Nomen ejus Eupator.*

Libro II, cap. X, 10: *Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio usque ad finem capituli 12: A peccatis solvantur.*

Libro I, cap. VI, 18: *Et hi qui erant in arce usque ad versus 30: Docti ad prælium.*

Libro II, cap. XIII, 1: *Anno centesimo, quadagesimo nono usque ad versus 14: Civibus starent.*

Libro I, cap. VI, 31: *Et venerunt usque ad versus 32: Contra castra regis.* Illi subjungenda sunt hæc verba lib. II, cap. XIII, 14: *Circa Modin exercitum constituit.*

Tunc fit prosecutio lib. I, cap. VI, 33: *Et surrexit rex usque ad versus 42: In prælium.*

S. S. XXVI.

Libro II, cap. XIII, 15: *Et dato signo usque ad hæc verba: Aulam regiam.*

Libro I, cap. VI, 42: *Et ceciderunt usque ad versus 46: Et mortuus est illic.*

Libro II, cap. XIII, 15: *In castris usque ad versus 16: Castra replentes.*

Libro I, cap. VI, 47: *Et videntes usque ad illa verba: Diverterunt se ab iis.*

Libro II, cap. XIII, 16: *Rebus prospere gestis usque ad versus 17: Protectione.*

Libro I, cap. VI, 48: *Castra autem regis usque ad illa verba: Montem Ston.*

Libro II, cap. XIII, 18: *Sed rex usque ad versus 22: Dextram dedit: accepit.*

Libro I, cap. VI, 49: *Et fecit pacem usque ad versus 54: In locum suum.* Jam subjungenda sunt hæc verba lib. II, cap. XIII, 25: *Commisit cum Juda, superatus est.*

Libro I, cap. VI, 55: *Et audivit Lysias usque ad versus 60: Misit ad eos pacem facere.*

Libro II, cap. XIII, 25: *Ut autem cognovit usque ad illa verba: Quibus justum visum est.*

Libro I, cap. VI, 60: *Et receperunt illam usque ad versus 61: De munitione.*

Libro II, cap. XIII, ab his verbis: *Et reconciliatus usque ad versus 24: Ducem et principem.*

Libro I, cap. VI, 62: *Et intravit rex usque ad versus 65: Reversus est Antiochiam.*

Libro II, cap. XIII, 25: *Ut autem venit Ptolemaidem usque ad finem capituli: Reditus processit.*

Libro I, cap. VI, 65: *Et invenit Philippum usque ad finem capituli: Occupavit civitatem.*

Libro II, cap. XIV, 1: *Sed post triennii tempus cognovit Judas usque ad versus 2: Ducem ejus Lysiam.*

Libro I, cap. VII, 1: *Anno centesimo quinquagesimo primo usque ad versus 5: Volebat fieri sacerdos.*

Libro II, cap. XIV, 5: *Alcimus autem quidam usque ad versus 11: Inflamnaverunt Demetrium.*

Libro I, cap. VII, 6: *Et accusaverunt populum usque ad versus 25: Accusavit eos multis criminibus.* His subjungenda sunt immediate ex lib. II, cap. XIV, 12 hæc verba: *Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem.* Et tunc annectenda sunt hæc verba ex lib. I, cap. VII, 26: *Unum ex principibus usque ad: Contra Israel.*

Libro II, cap. XIV, 12: *Misit in Judæam usque ad versus 31: A viro præventum.*

Libro I, cap. VII, 27: *Misit ad Judam usque ad versus 34: Locutus est superbe.*

Libro II, cap. XIV, 31: *Et sacerdotibus usque ad versus 35: Patri consecrabo.*

Libro I, cap. VII, 35: *Et juravit usque ad versus 38: Ut permaneant.*

Libro II, cap. XIV, 34: *Sacerdotes autem usque ad versus 6: Statuere de Juda.*

Libro I, cap. VII, 39: *Et exiit Nicanor usque ad illa verba: Occurrit illi exercitus Syriæ.*

Libro II, cap. XV, 7: *Machabæus autem semper confidebat usque ad versus 19: Qui congressuri erant,*

(*Trente-huit.*)

Libro I, cap. VII, 40: *Et Judas applicuit usque ad hæc verba: Cum tribus millibus viris.*

Libro II, cap. XV, 20: *Et cum jam omnes sperarent usque ad versum 24: Adversus sanctum populum tuum.*

Libro I, cap. VII, 40: *Et oravit Judas usque ad versum 42: Malitiam illius.*

Libro II, cap. XV, 24: *Et hic quidem ita peroravit usque ad versum 27: Dominum cordibus orantes.*

Libro I, cap. VII, 45: *Et commiserunt exercitus prælium usque ad verba illa: In prælio.*

Libro II, cap. XV, 27: *Prostraverunt non minus usque ad: Magnifice delectati.*

Libro I, cap. VII, 44: *Ut autem vidit usque ad versum 46: Non est relictus ex eis nec unus.*

Libro II, cap. XV, 28: *Cumque cessasset usque ad versum 30: Jerosolymam perferri.*

Libro I, cap. VII, 47: *Et acceperunt spolia usque ad hæc verba: Et attulerunt.*

Libro II, cap. XV, 31: *Quo cum pervenissent usque ad versum 35: Contra templum suspendi.*

Libro I, cap. VII, 47: *Et suspenderunt usque ad versum 48: In lætitia magna.*

Libro II, cap. XV, 34: *Omnes igitur usque ad versum 37: Pridie Mardochei diei.*

Libro I, cap. VII, 49: *Et constituit usque ad finem capitis: Dies paucos.*

Tunc ex libro II, cap. XV, 38, subjungenda sunt hæc verba: *Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa.*

Libro I, cap. VIII, 1: *Et audivit Judas nomen Romanorum usque ad finem capitis XIII: Habitavit in Gazaris.*

Libro II, cap. I, 4: *Fratribus, qui sunt per Ægyptum usque ad versum 9: Mensis casleu.*

Libro I, cap. XIV, 1: *Anno centesimo septuagesimo secundo usque ad finem capitis XVI: Post patrem suum.*

Tunc lib. II, cap. I, 40: *Anno centesimo octogesimo octavo usque ad versum 19 capitis II: Locum purgavit.*

Denique lib. II, cap. XV, 38: *In his faciam finem sermonis usque ad finem capitis: Erit consummatus.*

Atque hæc, ut putem, satis verisimilis et exacta est horum librorum dispositio juxta seriem gestorum, et successionem temporum. Interim pro ulteriori eorumdem intelligentia

Observandum est, quod historia Machabæorum contineat decursum quadraginta circiter annorum. In his vero libris supputantur isti anni juxta æram regni Græcorum, quæ, exciso Persarum imperio, proprie cepit ab Alexandro magno, qui, devicto Dario Codomano, totum imperium in Græcos transtulit, et mortuus, divisum reliquit suis principibus imperium, ex quibus Seleucus Nicanor, seu Nicator; id est, Victoriosus nominatus, in Babylonia, Media, Susiana, aliisque regionibus orientalibus regnum constituit. Præfati autem anni non ab initio regnantis Alexandri, nec a morte ejus statim sumunt initium, sed ab hoc Se-

leuco, quando plene firmavit regnum suum, nempe annis 42 et 8 mensibus post mortem Alexandri, qui a devicto Dario Codomano tantum supervixit annis sex. Adeoque primus annus regni Græcorum juxta computum libri primi vergit ad finem anni decimi noni regni Græcorum absolute spectati, incipiendo nimirum illud regnum ab initio regnantis Alexandri in Persia, et aliis Asiæ regionibus. Juxta computum vero libri secundi anno primo jam inchoatus erat annus vigesimus, juxta aliquos vigesimus primus regni Græcorum absolute spectati: quia ut minus computus libri secundi est posterior semianno (juxta aliquos sesquianno) computa libri prioris.

Porro æra, quam novam inchoavit Seleucus, originem suam habet a mense nisan, qui correspondet fere nostro martio; quia illo mense Seleucus, devicto Antigoni æmuli sui filio Demetrio, imperium Asiæ sibi vindicavit. Hic annorum computus vocatur Seleucidarum, regni Græcorum, macedonius, et ab Ægyptiis alexandrinus; quo cum uterentur Judæi in Judæa degentes, lib. I Machabæorum, ab aliquibus etiam dicitur computus judæicus. A mense vero septimo, vel anni ejusdem, vel anni sequentis inchoantur anni vulgo dicti antiocheni vel syriaci, forte a reditu Selenci ex Asia minore jam subacta in Asiam majorem; et hic computus etiam ab aliquibus dicitur secunda æra Seleucidarum, alijs vocatur chaldaicus, syro chaldaicus, etc. Ex notata illa duarum ærarum diversitate, solvuntur apparentes antilogiæ, seu variae difficultates, quas hæretici movent contra authenticitatem canonicam horum librorum. Hoc autem ut plenius fiat, sit

QUÆSTIO PRIMA. — AN UTERQUE NOSTER MACHABÆORUM LIBER SIT CANONICIS SCRIPTURIS ANNUNCIANDUS.

Resp. et dico 1: Uterque hic liber non fuit ab initio Ecclesie ab omnibus admissus ut canonicus et divinus.

Probatur. Inter divinos ac canonicos libros non numerat eos index confectus a S. Melitone episcopo sardensi, ab Origene, a concilio laodicæno, a S. Hilario, et a S. Gregorio Nazianz. Unde et idem Gregorius, orat. 22, dum Machabæorum laudes celebrat, non adducit aliquem textum horum librorum, neque mentionem facit eorumdem, sed ex libro Josephi laudem eorum desumit.

Testatur etiam S. Hieron. quod libri Machabæorum ab Ecclesia sui temporis non fuerint recepti ut canonici; sic enim loquitur præfatione in libros Salomonis: *Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas Scripturas non recipit.* Denique S. Gregorius Magnus, lib. XIX Moral. cap. 43, citans locum ex libro I Machabæorum, præmittit: *Non inordinate agimus, si ex libris, licet non canonicis, sed tamen ad ædificationem Ecclesie editis, testimonium proferamus.*

Dico 2. Licet jam enumerati scriptores non admitterent hos libros tanquam certo canonicos (nam plus dicere non voluerunt, dum eos inter canonicas Scri-

pturas non retulerunt), ab initio tamen a multis et præcipuis Ecclesie scriptoribus, ac SS. patribus ut canonici admissi fuerunt, et ut tales jam ab omnibus admittendi sunt.

Probatur. Vetusissimus Origenes, etsi in sacrorum librorum indice eos prætermittat, ipsos tamen ut genuinos divinæ Scripturæ libros laudat lib. II Periarchon cap. 1 dicens: *Ut autem ex Scripturarum auctoritate hæc ita se habere doceamus, audi, quomodo in Machabæorum libris, ubi mater martyrum, unum ex filiis cohortatur ad toleranda tormenta, ait: « Rogo te fili, respice cælum, etc. »* Et in cap. V Epist. ad Romanos probat contra hæreticos valentinianos, quod aliqui in veteri etiam lege pro Dei legibus mortem subierint, quod pernegabant valentiniani. Legant, inquit, Machabæorum libros, ubi beata mater cum septem filiis martyrium suscepit. Unde nisi secum pugnaverit Origenes, dicendum, quod præfat. in Psalmos, ubi habet indicem librorum canonicorum, et tamen in eo non ponit libros Machabæorum, secutus fuerit canonem Hebræorum, locis autem jam citatis ex propria sententia, et Ecclesie catholice traditione locutus fuerit.

Similiter Tertullianus, lib. adversus Judæos, cap. 4, ex libris Machabæorum probat quod observantia sabbati fuerit temporanea et licite potuerit omitti: *Nam, inquit, et temporibus Machabæorum sabbatis pugnando fortiter fecerunt, etc.*

Sanctus Cyprianus lib. de Exhortatione martyrii volens ex Scripturis divinis milites Christi ad martyrium animare, subtractis humani sermonis ambagibus, statuit ponere sola illa, quæ Deus loquitur, et quibus servos suos ad martyrium Christus hortatur, ad longum citat plura loca ex cap. VI et VII libri II Machabæorum. Unde non minus canonicos illos existimavit, quam reliquos Veteris et Novi Testamenti libros, ex quibus suas ad martyrium exhortationes composuit. Idem epist. 35, quæ est ad Cornelium papam, libros Machabæorum, ex quibus testimonium depromit, *Scripturam divinam* appellat.

Sanctus Ambrosius lib. de Jacob, et Vita beata, cap. 10, 11 et 12, Eleazari et septem fratrum gloriosa certamina prædicat, assumens verba illorum librorum. Item lib. I de Offic. cap. 40 et 41: et lib. III, cap. 29.

Sanctus Hieronymus ex sententia Ecclesie loquens, lib. V Commentariorum in Isaiam ad cap. 23, postquam dixisset quod nonnulli Cethim Cyprum interpretentur, subjungit: *Quoniam plerique nostrorum, et maxime Machabæorum principum, Cethim Italiæ Macedoniæque insulas arbitrentur. Hoc enim Scriptura commemorat, quod Alexander rex Macedonum egressus sit de terrâ Cethim.* Ponitur id I Machab. I, dicit id Scripturam commemorare; ergo libros Machabæorum supponit esse Scripturam. Ex eisdem libris testimonium profert Commentario in cap. VII et IX Ecclesiastes, et in cap. VIII Danielis. Unde dicendum, quod S. Hieronymus, quando dicit hos libros non esse canonicos, id asserat hoc sensu, quod non infallibiliter, et apud omnes illo tempore canonici fuerint, nondum scilicet facta plena et infallibili Ecclesie decisione.

Sanctus Augustinus totus est pro canonica auctoritate horum librorum. Nam imprimis lib. de Cura pro mortuis, cap. 1, probat, sacrificia et preces pro defunctis per exemplum Judæ Machabæi, qui misit duodecim millia drachmas argenti Jerosolymam, ut offerretur pro peccatis mortuorum sacrificium. Lib. etiam XVIII de Civit. Dei, cap. 36, ita scribit: *Ab hoc tempore apud Judæos restitutum templo, non reges, sed principes fuerunt usque ad Aristobulum: quorum supputatio temporum non in Scripturis sanctis, quæ canonicæ, appellantur (certo scilicet, et ab omnibus), sed in aliis invenitur, in quibus sunt et Machabæorum libri: quos non Judæi, sed Ecclesia pro canonicis habet, propter quorundam martyrum passiones vehementes atque mirabiles, qui, antequam Christus venisset in carne, usque ad mortem pro Dei lege certaverunt.* Et lib. ^{II} contra Gaudentium, cap. 31, sic loquitur: *Hanc quidem Scripturam, quæ appellatur Machabæorum, non habent Judæi sicut Legem, et Prophetas, et Psalmos: sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, si sobrie legatur vel audiatur.* Denique lib. II de Doct. christ. cap. 8, cum præmisisset regulam, quam secuta est Ecclesia in approbandis his et similibus libris, tanquam canonicum recitat cum omnibus aliis utrumque hunc librum. Verba ejus sunt: *In canonicis autem Scripturis Ecclesiarum catholicarum, quamplurimum, auctoritatem [pius lector et catholicus interpres] sequitur, inter quas sane illæ sunt, quæ apostolicas sedes habere, et epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus præponat eas, quas plures graviusque accipiunt, eis quas pauciores minorisque auctoritatis Ecclesie tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravius haberi, quanquam hoc facile inveniri non posset, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.* Post hanc regulam enumerat omnes libros canonicos, et inter eos utrumque librum Machabæorum.

Præter jam citatos patres auctoritatem canonicam his libris attribuit concilium carthaginense III, can. 47, quod romanorum pontificum et omnium seculorum consensu admissum est. Item facit Innoc. I in epist. ad Exuperium tolosanum episcopum, Gelasius I in synodo romana unum duntaxat librum Machabæorum in indice ponit, sicut et unum librum Esdræ; sed teste Natali Alexandro, in melioribus manuscriptis illius synodi ponuntur Machabæorum libri duo; vel dicendum, quod concilium utrumque librum sub uno comprehenderit, quia eadem est historia, et secundus est epistola quasi compendialis libri primi.

Ex hucusque dictis patulum est, quam fuerit justum et æquum patrum tridentinorum judicium, qui post concilium florentinum, innixi continuæ Ecclesiarum et patrum nobiliorum traditioni, sub pœna anathematis cum aliis Scripturæ libris ab omnibus recipi voluerunt utrumque Machabæorum librum.